СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 221. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 23-го вересня 1939. No. 221. Jersey City, N. J., Saturday, September 23, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": БЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: БЕрген 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ВЗИВАЄ ПОВАЛИТИ ЕМБАРГО

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт виголосив перед повним зібранням конґресу свою промову, в якій закликав конґрес, щоб той уневажнив теперішній невтральностевий акт, що забороняє всім воюючим краям продавати якінебудь воєнні продукти. Президент сказав, що цей невтральностевий акт не лише, що не охороняє Америки від війни, але навпаки, наражає її на війну. На місце теперішнього невтральностевого акту президент поручав інтернаціональне право, яке заздалегідь нормує поведінку невтрального краю на випадок війни між двома іншими краями. Президент підкреслив, що завданням кожного американця тепер є не допустити Америки до війни. Він сам обіцював робити все, щоб до війни не допустити. „Ми всі належимо до мирного бльоку", говорив президент. На випадок ріжних непередбачених подій конґрес кожний раз рішатиме, що робити, й буде стояти на сторожі миру, говорив президент.

ПРОМОВА РУЗВЕЛТА ПЕРЕТИНАЄ ПАРТІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Хоч промова Рузвелта, назагал, викликала своєю миролюбністю добрий настрій серед конґресменів і серед цілої суспільности, то проте в конґресі є такі настрої, що він готов не послухати президента і теперішнього невтральностевого акту таки не повалить. Бо багато конґресменів таки переконані, що коли Америка зачне продавати воюючим краям воєнні продукти, то вона остаточно буде втягнена до війни, як це було останнього разу. 24 сенатори вже створили бльок і заповіли, що будуть до останнього боротись проти всякої зміни. Так виходить, що небавом виважеться в конґресі гаряча дебата над тим питанням і вона готова тревати довго. Чим довше вона буде тревати, говорять знавці, тим менше буде шансів, щоб зміна перейшла.

ВИНУЄ СВОЇХ ЗА ТЕПЕРІШНЮ ВІЙНУ.

НЮ ЙОРК. — Представник англійських робітничих юній, Герберт Елвін, сказав на конґресі робітничих рад у Ню Йорку, що англійська Партія Праці переконана, що вина за теперішню війну спадає на всі ті держави, які творили і підписували версайський мир і творили опісля Лігу Націй з її відомим статутом.

З МОРСЬКИХ ТРАҐЕДІЙ.

НЮ ЙОРК. — До нюйорського порту прибув американський корабель „Американський Купець" і його капітан розказав, як то на морі до них доходили депеші затоплюваних субмаринами кораблів. Англійський корабель „Фенен Гед" післав був наперед депешу, що складалася з чотирьох „С". Це означало, що за ними женеться субмарина. Чергова телеграма була: „Ще далі за нами женеться". Третьою депешею було: „Просимо, подайте свою позицію. Можемо потребувати вас скоро. Вона вже близько". Дальша депеша звучала: „Чи можете нам помогти? Вона переслідує нас". Далі: „Вже скоро будемо потребувати вас. Вона нас уже здоганяє". Ще далі: „Субмарина вже побіч нас. Просимо, йдіть нам на рятунок і поспішайте, як лиш можете. Будемо дивитися за вами. Тепер виходимо з кімнати". Американський корабель відповів: „Гаразд, побачимо вас пізніше". На це дістав останню депешу: „Ми щиро надіємось". Американський корабель удався на місце нещастя, але переконався, що вже інший корабель забрав моряків із затопленого вже корабля „Фенен Гед". Таких депеш згаданий корабель дістава більше.

БІЙКА НА КОРАБЛІ.

НЮ ЙОРК. — До нюйорського порту приїхав голяндський корабель „Волендам" і пасажири розповідали, як то на нім вибухла серед пасажирів бійка внаслідок політичних ріжниць. На кораблі був приявний професор Еді, який виголосив для пасажирів доклад про европейську війну і в тім докладі зле висказувався про Італію. Проти цього запротестував приявний італійський консуль з Санто Домінґо. Чергового дня капітан заборонив дальші відчити, кажучи, що його край є невтральний і він не дозволить нікого ображати. Це дало причину до гарячих дебат серед приявних пасажирів і остаточно вивязалась між ними бійка. Деякі з них мали підбиті очі і подряпані обличчя.

ЧЛЕН НАЙВИЩОГО СУДУ ПРОТИ НЕВТРАЛЬНОСТИ.

БОСТОН. — Член Найвищого федерального Суду, Франкфуртер, виголосив промову, в якій говорив, що американці, дивлячись на те, що робить націстична Німеччина, не можуть бути невтральні. Вони, бодай у думках, мусять склонятись по котрійсь стороні.

НІМЦІ ГРОМАДЯТЬ НОВІ СИЛИ НА ЗАХОДІ

Французькі комунікати подають, що на західнім фронті німецька артилерія продовжує стрілянину, але позатим змін нема. Зате видно, що в короткому часі можуть зайти зміни, бо німці постійно збільшують свої сили, перекидаючи їх з польського фронту на захід. Особливо збільшено летунські сили.

НЕ ЖДАТИ НА „НЕСПОДІВАНКИ"

Французький премієр Даладіє, вернувшися з відвідин фронту, каже, щоб мати довіря до проводу армії й виждати. Армія не робитиме ніяких „несподіванок", себто ніякої скорої офензиви, що моглаб бути погубною. Зате йде підготова до затяжної боротьби, яка мусить скінчитись перемогою.

ПЕРША РЯТУНКОВА СПРОБА

ЛОНДОН. — Зроблено спробу ратувати моряків з затопленого субмариною корабля при помочі пливучих літаків. Спроба вдалася. Врятовано 34 моряків із затопленого корабля „Кенсінґтон Корт".

ЗАСУДЖЕНО КОМАНДАНТА ШКІЛЬНОГО ПАРОПЛАВА „АЛМІРАНТЕ САЛДАНЯ".

Свого часу виїхав був шкільний пароплав бразилійської воєнної фльоти „Алмiранте Салданя" до Північної Америки.

Командантом його був капітан фреґати, Вашинґтон Перрі де Алмейда.

Корабель по дорозі віхав на підводні скали в Порто Ріко і ледве по великих зусилях і по довшім часі вдалося його врятувати.

Воєнний суд засудив вище названого капітана, як відповідального за катастрофу, на 7 місяців вязниці.

НАФТА В МАРАНЬОНІ.

В місцевості Бріто, мунісіпіо Туріассу (Бразилія), копали робітники криницю. Несподівано в глибині чотирьох метрів витрисyла замість води нафта. Прибіглі сусіди, між ними один інжинір і ствердили правдивість перших інформацій.

Інтервентор стейту Мараньон повідомив телеграфічно президента републики про відкриття джерела нафти та висилку на місце двох специялістів, які мають негайно прислати точні інформації.

ЗЛОВИЛИ 4 БАНДИТІВ.

Телеграфують з Ґварапуави (Бразилія), що відділ поліції під командою тен. Ферпяз зловив 4, а вбив двох бандитів, котрі були втекли з тюрми в Ґварапуаві. Зловлені вже знов сидять у згаданій тюрмі.

ОБЛАВА ЗА ВЯЗНЯМИ-ВТІКАЧАМИ.

Поліція уладила облаву за вязнями-втікачами, які скрилися в лісах на межі стрийського і жидачівського повіту. Вязні є озброєні і живуть з того, що вкрадуть собі.

СОВЕТИ ДАВНО ЗГОДИЛИСЬ НА ПОДІЛ ПОЛЬЩІ

У Лондоні появилась друком „Синя Книжка", що має 200 сторінок і містить надзвичайно цікаві документи, бо заввагн британійського амбсадора в Берліні, сера Гендерсона, в справі того, що діялося в дипльоматичнім світі по тім, як Гітлер забрав Чехословаччину. З них виходить, що Совети вже давно дійшли до згоди з Гітлером щодо наступу на Польщу та її поділу та що про те Ґендерсон своєчасно повідомляв і Англію.

УЖЕ ВЧИТИМУТЬ „НЕ ТІЛЬКИ ПО ПОЛЬСЬКИ".

МОСКВА. — Советська преса подає, що вже установляють у занятих місцевостях нові адміністраційні порядки. На чолі ставлять представників Червоної Армії й місцевого населення. Також візвано відчиняти школи і вчити в них не тільки польською мовою, але й мовою інших національностей.

СТАРОСТВО У ВОЛОДИМИРІ ЗАБОРОНИЛО ПРОДАВАТИ „ДІЛО"

Українська книгарня „Культура" у Володимирі Волинським продавала дотепер „Діло" та інші українські часописи. З днем 30. червня ц. р. староство у Володимирі Волинським заборонило книгарні продавати всі українські часописи, мотивуючи тим, що „у згаданому льокалі відбуваються нелеґальні сходини у звязку з веденням нелеґальної читальні часописів і книжок, що є нарушенням постанов закону про збори з 11. березня 1932 р. і постанов пресового закону з 21. XI. 1938 р". Рішення старости негайно викональне.

БРАЗИЛІЙСЬКИЙ ЕКСПОРТ У 1939 РОЦІ.

У перших трьох місяцях вивезено з Бразилії ріжних товарів вартости 1,138,638,000$. З цього припадає на стейт С. Павло найбільше, бо 48%, або пятьсот сорок сім мілїонів і сімот тисяч.

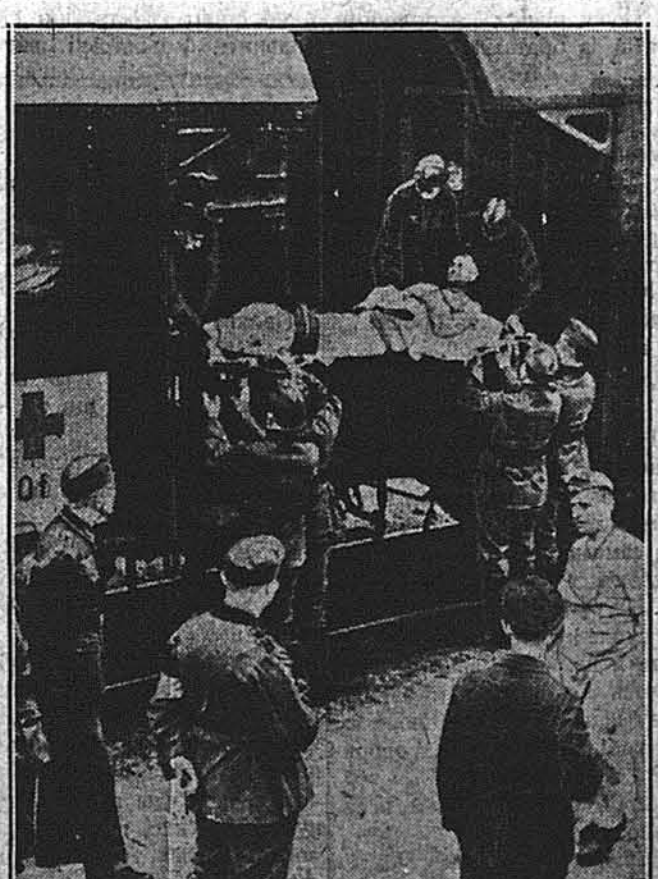
Парана вивезла ріжних товарів на 39 мілїонів і сімсот тридцять тисяч.

БУДОВА КОСТЕЛА В ШІВСЬКУ.

Перемиський польський епископ Барда посвятив вугольний камінь під будову костела в селі Шівську, пов. Ярослав. У посвяченні взяли участь представники війська, адміністраційної влади, польських організацій та землевласників.

БУРЕВІЙ З ГРОМАМИ І ГРАДОМ.

Буревій з громами і градом перейшов над снятинським і коломийським повітом і знищив збіжжя на полях до 70 відсотків. В селах: Хлібичині, Борщеві, Трійці, Рудниках, Джурові, Драгасимові, Відинові, Устю і Будилові град знищив плянтації тютюну та кукурудзи на великім просторі. В Печеніжині згоріли від грому хати Марії та Анни Кіданецьких. У Сопові згоріли від грому два стіжки сіна. Внаслідок зливного дощу доплиби Пруту виступили з берегів і затопили околичні поля і городи. Рівень води на ріці Лучці збільшився на 3 метри понад нормальний стан. Вода знищила міст і комунікація між Вербовом та Соповом перервана. Жертв у людях не було.

ВОЄННІ РАНЕНІ.

Німеччина держить у тайні число випадків на війні, але берлінський цензор перепустив оцей образок, що показує, як ранених жовнірів переносять зо шпитального поїзду до шпиталю. Поїзд знаходиться на стації в Берліні; він приїхав зо східного фронту.

НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ ЖДУТЬ НА КОМІСАРА — З МОСКВИ

ЧЕРНІВЦІ.—Американський воєнний кореспондент часопису „Шікаґо Дейлі Нюз", Ричард Моврер подає, що, не можучи діждатись дозволу на перехід мостом із Заліщик на румунську сторону, переплив нічю Дністер і таким способом удалося йому подати дальші відомості. Каже, що советські війська, що заняли Заліщики, поводились порядно, заборонили під карою розстрілу грабіж і платили за те, що купували. Один польський злотий означав один рубель. Тільки не було що купувати, бо, не зважаючи на їхні заклики, ніхто з села не приносив нічого на продаж. За жовнірів „якимсь чудом" зуміли дістати хліб. Кореспондент чув також нічю що за містом була „якась стрілянина". Жовніри чи офіцири виглядали на кавказців, багато мали монгольські обличчя. Ніяких особливих заряджень не видавали, кажучи, що ждуть, поки не прибуде комісар з Москви.

КАЖУТЬ, ЩО ЛЬВІВ НЕ ЗАНЯТИЙ.

БУКАРЕШТ. — Не зважаючи на комунікати з Москви, в яких твердиться, що Львів заняли советські війська, румунська преса подає, що Львів таки ще не занятий і що там далі ведуться бої.

ГАЛИЦЬКА НАФТА І БАСАРАБІЯ.

БУДАПЕШТ. — Кружляють поголоски, що Совети погодилися з Німеччиною в такий спосіб, що Сталін відступив Гітлерові галицькі нафтові землі, а Гітлер Сталінові Басарабію.

ЗНОВ ОБІЙМАЮТЬСЯ.

ВОЛОВЕЦЬ (Карпатська Україна під Мадярщиною). — Німецькі війська, що займали Галичину, дійшли до границі Карпатської України і Галичини. Недавно тому, по мадярським наїзді на Карпатську Україну, мадярські офіцири цілувалися тут з польськими офіцирами. Тепер, як доносить американська пресова аґенція, мадярські офіцири сердечно виталися з німецькими. В додатку Мадярщина замкнула ще вступ до Мадярщини польським утікачам.

ПОЛЬСЬКИЙ КАВАЛЕРИСТ ПРО „УКРАЇНСЬКІ НАПАДИ І ВБИВСТВА".

ВОЛОВЕЦЬ. — Кореспондент Асошіейтед Прес подає, що йому розповідав польський офіцир від уланів, що говорив непогано англійською мовою, що як тільки ввійшли советські війська, українські терористи почали грабити і вбивати поляків і жидів, діставши зброю „з якогось тайного джерела". Офіцир подав далі, що поляки вбивали тих терористів, де тільки могли. В Миколаєві (між Львовом і Стриєм) бачив при вході до містечка таблицю з написом, яким витано „Гітлера й Українську Республику". Казав іще, що українці заняли Львів, Стрий і Станиславів і там установили свою владу.

„СЛАВЕТНИЙ НАСТУП".

МОСКВА. — Американський кореспондент подає, що советська преса завалена похвалами в честь Червоної Армії, з яких виходилоб, що похід проти Польщі є дійсно „славетним походом", як це пишеться, себто вийвом якоїсь надзвичайної хоробрости советської армії чи високої стратеґії. А тимчасом так є, що советські війська не стрічають майже ніякого опору, а польські війська піддаються, воліючи бути зо „словянами, ніж з німцями". „Правда" завалила аж три сторінки ґазети описами про те, як то „Червона Армія сповняє почесно свої обовязки", та як усюди населення витає „визвольників". Знаменне те, що Совети знову підкреслюють, що вони не мали ніякого наміру йти проти Польщі, а тільки зробили це з конечности, щоб „охоронити національні меншини", що тепер лишились без охорони.

ЧИЯ ІНТРИҐА?

БУКАРЕШТ. — Вбито румунського премієра міністрів, Арманда Калінеску. За те публично розстріляно 9 осіб на тій вулиці й на тому самому місці, де вбито премієра. Їх тіла лежатимуть на тім місці у крові 24 години для постраху. Два інші учасники замаху пробували відобрати собі самі життя. Один з них згинув від пострілу, а другого, тяжко постріленого й непритомного, відвезли до шпиталю. Всіх їх мають за членів Залізної Ґвардії. Напасники самі себе за таких проголосили через радіо, діставшись по атентаті до радіової стації й успівши проголосити кілька слів про цей замах. Румунський уряд каже, що замах це внутрішній порахунок. Німецька преса голосить, що це діло Англії, бо Калінеску був за невтральність. А британійська і французька преса пише, що це діло Гітлера і тільки початок наступу на Румунію.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays,
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НАДЗВИЧАЙНА СЕСІЯ КОНГРЕСУ

У четвер, 21. вересня, зібравсь у Вашингтоні американський конґрес на надзвичайну сесію, скликану президентом Злучених Держав для вирішення одної справи: справи заграничної політики Злучених Держав. Явною притокою до скликання сесії є вибух війни в Европі. Отже конгрес має подати становище, яке до цеї війни має заняти Америка.

Властиво Америка таку директиву вже має. Є нею обовязуючий тепер закон про невтральність, котрий федеральний уряд справді виконує. Цей закон забороняє вивозити зброю й амуніцію до котроїнебудь воюючої держави. Уряд пояснює цей закон так, що як лише котрась держава проголосить війну, відразу супроти неї починає обовязувати цей закон. Як довго держава війни не проголосить, уряд до неї закону не примінює, хоча є люди, які хотілиб, щоб уряд так закон пояснив.

Це питання одначе вважають загально менше важним, а всі ті, що хочуть зміни теперішнього закону, звертають увагу на інше питання. Обовязуючий тепер закон забороняє возити амуніцію однаково до Англії й Франції, як до Німеччини. Кажуть вони, що якби так Америка возити зброї до воюючих держав не забороняла, то Франція й Англія, маючи для себе відкрите море до Америки, могли би тут купувати свобідно зброю й амуніцію. Через те, кажуть вони, теперішній закон не трактує обох воюючих сторін нарівні, але фаворитує Німеччину.

Вони хотілиб, щоб теперішній закон змінити в тому напрямі, щоб кожна воююча держава могла купувати в Америці всякі припаси, поживу, сирівці, навіть амуніцію й зброю, якщо вона за ці закупи заплатить готівкою. Ця остання умова є захороною перед такою евентуальністю, яка сталася по останній війні, що в Америці пороблено багато закупів на кредити, котрих потім не виповнено. Щоб захоронити Америку ще перед такою можливістю, що Америка для охорони своєї морської плавби перед нападами держави, котра тут закупів не може робити, малаб сама вступити до війни, радиться постановити, що кожна держава, що робить тут воєнні закупи, має їх повезти своїми кораблями.

Противники цього становища, які хочуть задержання теперішнього закону, кажуть, що пропонована зміна буде фаворитувати Англію й Францію, буде іритувати Німеччину й через те може ще лекше довести до війни між Америкою й Німеччиною, ніж обовязуючий тепер закон.

Як видно з цих противних становищ, справа обертається довкола питання: яким способом найкраще запобігти приступленню Америки до війни? Кожна сторона пропонує свій спосіб у тій вірі й переконані, що саме цим способом найкраще запобігти затягненню Америки до загально світової різні.

СЕРБО-ХОРВАТСЬКЕ ПОРОЗУМІННЯ

(Від власного кореспондента).

Прага, кінець серпня 1939 р.

За шумом великих світових подій пройшла майже непомічено менша місцева подія, що при кінці серпня відбулася в Югославії: по двацятьох роках завзятої боротьби з братніми сербами виборoли собі хорвати повну рівноправність у спільній державі. Хорватія стала автономною країною з правом широкого самоврядування, провідник хорватської хліборобської партії, доктор Мачек, став заступником першого міністра, пять дальших хорватів стали державними міністрами. Для хорватів і для цілої Югославії настає тепер нова доба внутрішнього спокою та спільної праці для загального добра.

Спір між обома цими народами тривав двацять літ, але братерство між ними триває багато століть. Звязує їх спільна мова, хоч віки поклали між ними багато ріжниць. Політично серби були довгий час під турецькою неволею, а хорвати під мадярською. Серби православні, а хорвати католики. Серби пишуть кирилицею, як ми, а хорвати латинкою. Та ці ріжниці не перешкоджали сербам і хорватам почувати себе одним народом. Великі пробудники сербів і хорватів усе змагали до того, щоб це почуття єдности зміцнювати й поглибити. Найбільше до цього причинився Вук Стефанович **Караджіч,** який приблизно перед 100 роками поклав основи спільної літературної мови й спільного правопису. Сам серб, він ніколи не виключав хорватів із н а ц і о н а л ь н о ї спільноти, провідники тодішніх хорватів однозгідно приняли його реформу й виреклися своїх дрібних мовних окремішностей на користь тої великої спільноти.

Відтоді всі провідні серби й хорвати постійно мріяли про злуку обох народів в одній державі. Колись цей рух називався „іліризмом", потім він набрав ширшої форми й став рухом югославянським. Видатними провідниками цього руху були хорватський єпископ Штросмаєр, чорногорський владика Петро Петрович Неґош, далматський поет Мажураніч, хорватський пробудник Людевит Ґай, сербський письменник Бранко Радічевич. Усі однозгідно підготовляли майбутню злуку, працювали й жертвували для неї, але інакше собі її не уявляли, як злуку рівних з рівними, братів із братами.

Світова війна застала обидва народи в ріжних таборах, і це поклало перший зародок в з а є м н о г о непорозуміння. Серби воювали по стороні антанти, були знищені фізично й матеріяльно, мусіли на якийсь час опустити свій край, гинути тисячами від ран і пошестей. А хорвати воювали по сторні осередніх держав, зберегли свій стан посідання й вийшли з війни без особливо великих жертв. Коли війна скінчилася, сербські політики на чолі зо „старим балканським лисом" Миколою Пашічем зробили найбільше для збудування нової великої держави, „королівства сербів, хорватів та словінців". Це все давало сербам притоку вважати себе першим народом і господарем у новій державі.

Хорвати з цим станом річей ніяк не могли погодитись. Не для того вони сто літ боролися за злуку з сербами, щоб кінець - кінцем опинитись під їх опікою. Коли серби понесли більші жертви для збудування нової держави, то хорвати в цій новій державі мали право принаймні на рівноправне місце, завдяки своїй вищій культурі, свому краще організованому господарству, своїй працьовитости, свому багатству. Бо серби добрі вояки, але кепські господарі й робітники, а хорвати мають високо розвинене хліборобство; добрий промисл і чисельну інтеліґенцію. Отож їх клечем від самого початку стало: не пансербізм, а повна рівноправність, себто хорватська автономія в межах Югославії.

Почалася довга боротьба, в якій хорвати чудово трималась. Найвищими драматичними точками цієї боротьби було вбивство хорватських провідників, братів Радичів, у білгородськім соймі, а потім убивство сербського короля Олександра в Марсейлі хорватськими терористами. Але обопільний терор спалахнув тільки часами; далеко важніша була боротьба дрібна, щоденна, в якій брав участь цілий хорватський нарід. Орґанізаційні форми, створені хорватами в цій боротьбі, були такі своєрідні й досконалі, що моглиб служити зразком і для інших народів, що живуть у неволі.

Та хто знає, чи хорвати кінець - кінцем перемоглиб, колиб не стались великі події останньоо року. Ще перед кількома місяцями всі серби одностайно казали, що задовольнити хорватські вимоги неможливо, а що серби мали до послуг державний апарат із військом, поліцією, жандармерією, вязницями та шибеницями, то можливо, що їм і далі пощастилоб утримати панування над хорватами в своїх руках. Але тимчасом загинула Чехословаччина, в якій чехи грали таку саму ролю, як серби в Югославії. Такасама роля — чи не така сама й доля? Ще весною цього року справа в Югославії виглядала така небезпечна, що колиб у березні німецький марш не був спинився, то хто знає, чи ще булаб сьогодня Югославія як самостійна держава.

Під загрозою цієї небезпеки й не без приятельських порад із боку одної чужої держави серби піднеслись на найвищий щабель державної мудрости й пішли назустріч хорватським вимогам. Тепер скінчилась довголітня братерська гризня, яка обом народам коштувала багато сліз, крови й золота, а починається нова доба братерського мирного співжиття.

М. Сивошапка.

„МИРОВЕ" ПРЕДЛОЖЕННЯ ГІТЛЄРА

Німецький канцлер Адольф Гітлер виголосив 19. вересня ц. р. в місті Данціґу промову, в якій офіційно приняв це місто в границі німецької держави. Водночас він порушив цілу низку справ, звязаних з теперішньою війною.

Наперед він запевнив, що це старе місто вже ніколи не відірветься від матерньогo пня. Далі перейшов по черзі ці випадки, які довели до конфлікту. Він казав, що поляки це менше культурний нарід, який взявся у варварський спосіб панувати над німецьким народом, що є далеко вищої культури. Дослівно Гітлер сказав:

„Одна річ була виразно доказана в останніх 20 роках: поляки, які не створили цеї культури (на окупованих ними по світовій війні землях, взятих від Німеччини), не вміли також її вдержати. Виявилося знов, що лише той, що сам є культурно - творчий, може продовжати правдиво культурну творчість. Трицять літ булоб вистарчило, щоб назад повернути в варварство ті території, які німці своєю пильністю, своєю індустрією і ощадністю врятували від варварства. На кожному місці можна вже завважити явища занепаду і поступу взад. Польща була державою національностей. Її основано на тій самій засаді, яку критиковано в старій Австрії. Водночас Польща ніколи не була демократією. Мала тонка верхня верства панувала не лише над чужими народами, але також над так званим власним народом".

Далі Гітлер описував ті страхіття, які мали переживати німці під польським пануванням. Він хотів той прикрий стан усунути і багато разів звертався до польського уряду з мирними пропозиціями. Та як довго жив маршал Пісудський, так дого можна було якось вигладжувати непорозуміння мирним шляхом. Коли вмер Пілсудський, то прийшла до влади в Польщі кліка, що почала побренькувати шаблею. Та „кліка" почала в провокаційний спосіб говорити і писати, що німецька армія нічого не варта, що польська армія розторощить її в кількох тижнях і навіть поважно дискутовано в польських ґазетах, чи поляки мають наперед захопити Берлін, чи перед Берліном звести рішальну війну. Цього було забагато для Німеччини, говорив він, і Німеччина пішла війною проти Польщі.

Гітлер вихваляв німецьку армію, яка впродовж 19 днів розгромила Польщу так, що залишилися лиш рештки, а її командант, Сміґли-Ридз, здезертирвав з фронту. Запевняв також, що нова Польща вже ніколи не повстане, а подбають про це Німеччина і Росія.

Про Росію Гітлер говорив, що советський націстичний режім і далі щодо форми останеться по давньому. Два краї прийшли до висновку, що не варт пожертвувати ні одного свого вояка за так звані „західні демократії". Гітлер запевнив, що він зовсім не думає здобувати України й не має ніяких аґресивних плянів відносно Совєтів. Дослівно він сказав:

„Британія повинна бути задоволена, що Німеччина прийшла до порозуміння з Совєтами, бо це порозуміння означає усунення цього страшака, що не давав англійським державним мужам спати, тому, що вони побоювались підбою цілого світу з боку нашого теперішнього режіму. Це успокоїть вас, коли довідаєтесь, що Німеччина не хоче і не хотіла здобувати України. Ми маємо дуже обмежені інтереси".

Далі Гітлер говорив, що Німеччина хоче миру, але свого миру. Вона ніколи не піддасться і не дасть собі накинути нового Версаю. Навіть коли би прийшлось їй воювати і сім літ. Щодо „малого ентузіязму" з причини війни, який закидають нині Німеччині, то Гітлер сказав, що він є, але поважний, скритий, достойний. Всі німці здають собі справу з важности положення. Колиж вони не викрикують по вулицях, то саме тому, що розуміють ваґу хвилини. В теперішню хвилину німцям не потрібно крикунів і гура-патріотів, тільки треба людей зо святою вірою й охотою до чину. А саме такою вірою овіяні нині німці.

Англійський і французький уряд відразу видав офіційну відповідь на цю промову і заявив, що в тій промові є багато неправди; французи сказали таки просто „брехонь". У своїх відповідях згадані держави пригадали Гітлерові його слова зперед кількох літ, у яких він підкреслив, що між Польщею і Німеччиною є повна згода і нема причин до ворожнечі. Тоді Гітлер не нарікав на переслідування німецьких меншин. Нагадали також Гітлерові про його ворожнечу супроти большевицму, який він тоді називав „незносною небезпекою", що грозить большевицькою революцією цілому світові. В парляменті премієр Чеймберлин заявив, що та промова цілком не змінює положення й Англія буде продовжати війну до повної перемоги.

ДО ІСТОРІЇ УПАДКУ ПОЛЬЩІ

По всіх ґазетах подибуємо статті, в яких ріжні люди, політики і військові, шукають вияснення на те, чому Польща так скоро розлетілась. І ми також про це нераз писали, і то ще тоді, коли ніхто про це не думав, а ми тільки заповідали, що так станеться. А чи могло інакше бути? Ні — не могло. Щоб себе про це переконати, вистарчить читати польську пресу з того часу, коли, як то кажуть, горів вогонь під ногами; коли треба було надіятися, що кожної днини вибухне війна. Отже в тому часі рознеслась у Галичині поголоска, що в Станиславові має бути створена „Висильня Польського Радія". А радіо, як відомо, було в Польщі в державних руках. Отже була щойно поголоска. А вже навіть ту поголоску приняло **„Слово Народове"** (Львів з 11. серпня б. р.) великою протиукраїнською статтею, якою поставилося заздалегідь проти цього, щоби, борони Боже, ця державна польська радіовисильня не дала часом змоги й українцям виступити з якоюсь українською програмою. Львівська польська ґазета підкреслює, що польське громадянство веде вже завзяту боротьбу, щоб і з львівської радіовисильні викинути „безвартісні" українські авдиції.

„Бо так само, як у Львові, так теж і на цілій станиславівській землі польська суспільність не признає і ніколи не признасть ніякої української квестії... Тож про українські авдиції з нової станиславівської радіовисильні не може бути мови. Можуть бути авдиції руські, або гуцульські — в окремій мірі — одначе станиславівське громадянство згори катеґорично застерігається перед штучним і безцільним „українізуванням" східньої Малопольщі і польських стійок".

А далі пишеться, що в тій справі: „...йде про контакт і співпрацю з іншими численними (станиславівськими) культурними організаціями і товариствами, **позбавленими впливу жидівства, і тими, що рішуче протиставляться всяким „українським зазіханням".**

Чиж можна, читаючи те, дивуватися, що Польща мусіла розлетітись і розлетілась? Навіть стоячи над пропастю, польська суспільність не могла позбутися свого дикого шовінізму. Якаж могла бути згода з такою суспільністю, яке співжиття? І як могла існувати сама польська держава, коли в ній витрачувано головну силу на те, щоб нищити непольські народи?

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

25)

А ті двоє стоять долі й розмовляють. А чи не спробувати ще — може в соляних копальнях знайдеться праця для майнера. Правда, до копалень далеко; та кому це пошкодить, що я буду далеко? Ті двоє стоять долі й розмовляють. Не варто питати в копальнях, нічого з того не буде...

Ні, не розмовляють. Та цеж там стоїть лиш один і якось заточується. Але ні, двоє там стоять і заточуються, наче доторкаються. І так тісно тримаються, що виглядає, начеб то був один. Гордубалове серце перестає битись. Біжім туди додому! Ні, побіжу додому, подивлюсь, чи Поляна вдома. Напевне вдома, деб вона була? Господи, що з тими ногами — наче з олова. Гордубал встає й біжить уздовж лісу, вибігає на польову стежку, поспішає до села. Ахіх, ото коле в боці, якби голкою кололо — таким кошикарським шилом. Гордубал вже не може вдихати повітря, але біжить, біжить з усієї сили. Слава тобі, Господи, тут уже село; Юрай іде гострим кроком (що це так коле, Боже, щоб тільки дійти!), ще шматок, там уже ворота; цілою силою притиснути руку на ребра, щоб воно так не кололо, й прибігти до воріт...

Гордубал задихано спирається об одвірок, голова йому крутиться, стогнучи він віддихає. Двір — порожній; Поляна мабуть у коморі чи де; Юраєві стає раптом байдуже, де вона є, однаково він уже не дійде до комори, не спроможеться ні на одне слово; лиш хрипливо дихає й мусить добре триматися, щоб не підломились ноги.

Фіртка відчиняється й до двору вбігає Поляна, задихана, почервоніла; спинилась, побачивши Юрая, стала й каже якось похапцем: „Була тільки у сусіди, Юраю, у — у Герпакової — подивитись на дитину".

Юрай випростовується на ввесь зріст, зводить брови: „Я не питався, Поляно".

XXII.

Та хотів би за стодолу як звичайно, але не може, коле його в серце. І вдає, начеб йому схотілося саме тут сидіти, саме на тім поліні у воріт, і дивитись на подвіря. Поляна — має раптом повні руки праці: сипле курам, мете запоріжя, й те й це. — „Дівчинка народилась Герпаковій", повідомляє балакучо. Ей, Поляно, чого це тобі так скортіло говорити?

„Мм", бурчить Юрай невиразно.

Западає присмерк, Поляна відчиняє ворота, це вже прийдуть корівки з пасовиська. „Послухай, Юраю", починає несміло, „ти оноді казав, що прикупив би якісь корови"...

„Не треба", відказує Гордубал.

Киваючи головами, йдуть корівки до хліва, бімбам, бімбам. Юрай встає, хвалити Бога, якось то вже йде. „Добраніч, Поляно", каже зтиха.

„Що — ти не будеш вечеряти?"

„Ні".

Поляна заступає йому дорогу. „Юраю, я тобі постелю в світлиці. Що скажуть люди, коли довідаються, що ти, ґазда, спиш у корів?"

„Лиши людей", відповідає Юрай байдужо. „Мало що скажуть?"

Затьмарено дивиться Поляна йому вслід, як він увіходить у хлів. Яку стару спину має Юрай!

Гордубал кладеться в солому. Вже не коле в боці, але — на серці тяжко, давить. Двір затихає якось насторожено, навіть Гафійка щебече півголосом, начеб на неї хто крикнув, будь тихо, не говори голосно! Начеб тут хтось був тяжко хорий.

І тихо, подвіря спить, село спить. Гекаючи підводиться Гордубал із соломи, запалює ліхтарню та йде подивитись, чи нема де якої роботи. І знов коле, холера. Стайню трeба булоб вичистити та коням дати свіжої підстілки, але Юрай лише думає: зробив би, треба зробити, та що це, що мені сьогодня не хочеться? Обходить курник, свинюшник, стодолу, лізе по драбині на сінник, що, колиб сіно загрілось; ах, тай колеж у боці. Обходить подвіря й заглядає в садок. Що там? А, лише так, чи нема там кого. Хтоб там був? Та ніхтож, але чоловік не знає. А що горище — Поляна вже не спить на горищі, там тепер кукурудза; Поляна перейшла до комори. Гордубал затаює дух, щоб не застогнав, і виступає також на горище; хоче відчинити двері, але не йде це, чути якийсь сипкий шум, коли їх порушить. Ага, це купа кукурудзи зсунулась і завалила двері. Отже й там нікого нема. Та й хтоб там сховався? Яка дурниця!

(Далі буде).

Схожі.

— Знаєш, скільки разів тебе побачу, то все пригадується мені Микола.

— Чи він так дуже схожий до мене?

— Ні, тільки він мені також винен 20 долярів.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ДОБРА ПРОПАҐАНДА, ЧИ ЗЛА?

У своїй промові в Данціґу німецький диктатор Гітлер кпив собі з англійської пропаґанди. Радив він з кпинами англійцям іти до німецького націстичного уряду на науку, як робиться пропаґанду.

Першим наслідком цих кпин з англійців було те, що це пригадало слухачам, що й його промова це теж частина німецької пропаґанди.

Чи було це доброю пропаґандою таке пригадувати?

ПРОПАҐАНДА ОБРАЗКАМИ.

Один з коментаторів новинок на одній американській радіовій стації взяв слова Гітлера під розгляд і, порівнюючи дотеперішню німецьку й англійську пропаґанду, прийшов до переконання, що англійці вели досі свою пропаґанду краще, ніж німці.

Він указував, наприклад, на воєнні світлини, які пускає в світ англійська цензура, з воєнними світлинами, які пускає німецька цензура. Німецькі образці представляють знищені польські міста, розбиті польські мости, обдертих польських воєнних бранців. Англійські образці представляють жінок і дітей, що втікають перед повітряними рейдами; резервістів, що прощаються з ріднею; матері і жінки, що читають списи вбитих.

Говорив коментатор, що німецька пропаґанда малює велику силу німецької армії й страшне знищення її ворогів. А англійська пропаґанда лишає враження, що Англія це нещасний народ, котрого втягнули у війну проти його волі.

ЛИШЕ КУЛАК РОЗУМІЄ.

Одначе чи можна з признання, що противні собі враження викликують німецька й англійська пропаґанда, робити висновок, що англійська пропаґанда краща?

Чи не можливе таке, що для англійців і американців краща англійська пропаґанда, але для людей інших культур краща німецька пропаґанда? Адже можливо, що англієць і американець не люблять, як хтось їх страшить своєю силою й брутальністю, але є в світі народи, на яких таке показування кулака одиноке ділає. Можливо, що німецька пропаґанда відтручує людей англо - саксонської культури, які в звичайних приватних і політичних відносинах не люблять послугуватися насильством, але така пропаґанда промовляє до людей, які виховані на насильстві.

ЯК ДАЛЕКО РОСІЯ? ЯК ДАЛЕКО НІМЕЧЧИНА?

З Черновець, що тепер під румунською окупацією, подають подробиці майбутньої карти Европи, яка, мовляв, має обовязувати незадовго за згодою Німеччини й Росії.

Ця карта показує, що границя між обкроєною польською державою, що буде під німецьким протекторатом, і Новою Україною, що має бути створена совєтською Росією з українських земель, загарбаних Росією від Польщі, має йти від Білостока менше-більше просто на полудне на Люблин і Перемишль до того місця, де сходилися з собою границі Словаччини, Мадярщини й Польщі. При тому Білосток лишається на совєтському боці, а Люблин і Перемишль віддається обкроєній Польщі.

НОВИЙ РОЗДІЛ УКРАЇНИ.

Звісно, тепер прийде новий поділ Польщі. Та рівночасно це буде й новий поділ України.

Наприклад, за поданою з Черновець картою, до нової Польщі мали би перейти Холмщина, Ярославщина, Перемищина, велика частина Бойківщини й ціла Лемківщина.

Про цей поділ говорив Гітлер, самого змісту його ще не подаючи: „Ми, (Росія й Німеччина) задумуємо відтепер дивитися за нашими інтересами самі й ми переконалися, що нам найкраще за ними дивитися в цей спосіб, що два найбільші народи й держави з собою порозуміються".

Звісно, що він має на думці народи: німецький і московський.

ЧИЯ ПЕРЕМОГА?

Деякі газетярі й радіові коментатори висказують думку, що Гітлер зовсім не мав зо Сталіном угоди щодо поділу Польщі, себто, що Сталін сам, без попереднього порозуміння з Гітлером, зголосився до пайки по упалій Польщі.

У подібний спосіб Филип Гибз, відомий англійський журналіст, каже: „Росія вже зіпсула Гітлерові мрії про золоті пшеничні поля України".

Принявши таке міркування за правдиве, Гибз припускає, що як Гітлер буде далі посуватися на опанування середущої й південно - східньої Европи, то Сталін йому скаже: „Товаришу Гітлер, поти добре, але далі не вільно!"

Поживемо й побачимо, чи здогад Гибза добрий.

ПОЛЬСЬКІ ЗВІРСТВА.

У своїй промові в Данціґу Гітлер присвятив багато слів знущанню польських жовнірів над німцями.

В часі війни закиди звірств противній стороні є звичайна справа. Коли в Америці велася громадянська війна (коло трьи четвертини століття тому), північний часопис „Гарпер'с Віклі" писав про жорстокості південних військ: „Вони кавальцювали тіла наших жовнірів, що впали під Мананасом; вони варили їх тіла, щоб добути з них кості; вони вивішували їх голови як трофеї; вони вішали старих і молодих, синів у приявності батьків, а потім батьків попри синів".

Тимчасом газета „Куріер" з Чарльстону, що лежить у території південних держав, писала про північних жовнірів звичайно в такому тоні, як отсе донесення: „Група жовнірів Сиклеса, котрих пущено на нещасне населення південної частини стейту Мериленд, спалили хутір одного багатого громадянина й затягнула одну з молодих жінок до своєї нори, де девять цих чортів її знасилували"... Звичайно такі взаємні обвинувачення за жорстокість показалися при розслідї неправдивими.

Одначе чи можна так зовсім бути певним, що польська армія не допускалася ніяких жорстокостей? Адже в часі миру її часто вживано до пацифікацій населення, себто до жорстоких розправ з безборонними людьми. Як могли поводитися такі жовніри в часі війни, коли їх до жорстокостей заправляли в часі миру? Якби замісць заправляти їх до пацифікацій, їх були заправляли до воєнних операцій, то вони були би краще воювали. Хто привикне воювати проти слабих і безборонних, не вміє воювати проти сильних і озброєних. І той, що має зброю й силу, а не має мужности битися з сильним і узброєним противником, часто перед сильним утікає, а свій гнів за невдачу зганяє на слабх і безборонних.

Як справді малася справа, почуємо, як успокоїться у західній Україні і як почнуть приходити вісті про те, як там поводилися поляки з українцями підчас війни. Як поводилися підчас миру, знаємо й ми й знає ввесь світ.

ВОЄННА ОХОРОНА ДЛЯ ПАСАЖИРСЬКИХ КОРАБЛІВ.

Англійський пасажирський корабель „Аквітанія", що приїхав оноді до ньюйорського порту, перемальований увесь на темно-сіро; мав теж на своїй палубі дві 12-цалеві гармати, з котрих одна показана на світлині. Полотняне покривало гармати можна зняти за пару секунд.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО.

Доклад проф. О. Неприцького Грановського.

Вичитавши про обіздки голови ОДВУ, д-ра О. Грановського, з відчитами по деяких містах Америки, поїхав я із урядниками від. ОДВУ до Клівленду в неділю, 17. вересня, щоби почути відчиту про українську справу в Европі.

Точно в третій годині окружний голова ОДВУ міста Клівленду, п. І. Полович, відкрив збори, представляючи проф. Грановського, якого привитано дуже щиро і з великим ентузіязмом.

Дорогий гість, витаючи клівлендську громаду, передав привіт з рідних земель і від всіх українських установ в ріжних державах Европи, а головно від Уряду Карпатської України з о. Волошином, від проводу ОУН та його голови Андрія Мельника.

Проф. Грановський проаналізував способи, якими всі окупанти українських земель завзялися знищити українську націю. Боротьба наша з цими ворогами, говорив він, це боротьба біольогічна — на життя і смерть. Як усяка ростинність переводить цю боротьбу, так переводять її і народи.

Наш нарід терпить гнет на полі культурному, бо нам заборонюють школи, просвіти, пресу, ба навіть і пісні, якими ми століттями себе веселили і кріпили.

Терпить він і гнет релігійний, бо навіть молитись вороги не дають і за церковні пісні арештують. Але відрадним і потішаючим є це, що українці вже дійшли до тої свідомости національної, що вміють за себе постояти, бо є фактом, що коли вороги нищать церкву православну, то в обороні її стають греко-католики, а коли нищать греко-католицьку, то в обороні її стають православні. Ріжниці релігійні затираються там, де йде про справу загально-українську.

Вороги нищать нас і гнетом на полі соціяльному, не дають посад нашим професіоналістам, позбавляють їх куска хліба, всіх провідників винищують, тюрмами мучать, бо знають, що, обезголовивши нас, лекше буде їм над нами панувати і нас нищити. Та нарід наш не зневіриться, видає все нових і нових провідників, видає їх з низин, з селянства.

Нищать наш нарід окупанти і на полі політичнім, бо під Советами уряд складається з самих „партійних", які становлять тільки три проценти населення. Селянство до уряду не має права і не має в нім голосу. Всякі льояльності не приносять нам користи. Народні маси такої льояльности не хотять і не признають. Маси йдуть тільки за кличами такого проводу, що ворогам виповідає безпощадну боротьбу, як це є з проводом ОУН.

Нарід уже бачить, що без власної держави він згине, тому вірить у націоналістичний клич! „Нація Понад Все".

Потім бесідник представив теперішній стан Европи і війну, яка буде переводитися на наших землях. Представив, що країна це немов молода дівчина, до якої всі сусіди, як женихи, будуть залицятися, бо вона багата, має велике віно: вели, копальні, хліб і мід. Але ця дівчина-Україна має бути мудра і мусить знати, з ким приставати.

Найдовше спинився бесідник в переданні образів, які бачив на власні очі в Карпатській Україні, яку відвідив недавно з п. Коссарем з Канади. Переказав про свідомість тої, найбільш затураної країни, Богом і людьми забутої землі за Карпатами. Ця країна доказала чудес в останній подвійній війні: з чехами і мадярами. Національна свідомість наших мас дійшла там до вершин. Там витворилась українська збройна сила — „Карпатська Січ". Це молоді націоналістичні кадри, що кровю своєю злили кожду стежку Закарпаття і доказали світові, що й ця земля не піде ніколи під окупанта, а тільки в склад Великої Української Держави.

А тепер під окупацією тої землі мадярами зростає відраза до мадярів. Навіть жиди є проти них, бо бачать знущання мадярів і їх гнет.

Тут до сліз зворушив присутніх переданням своєї стрічі з утікачами, жовнірами Карпатської Січі в Братиславі, на Словаччині. Мені, говорив шановний професор, представив сотник Клименко відділ такого війська. З ранами на руках і ногах, з перевязками на головах, обшарпане, напів босе, обдерте це військо стало перед мною і я мав їх привитати. Боже! Як же, якими словами, де взяти виразів, щоб їх привитати? Це божі післанники, народні мученики, повні жертв і посвяти, а все „за тебе,, рідний краю".

Один 16—18-літній Січовик, з ранами на руках і ногах, сказав, що це рани від тих дротів, що ними звязували їх мадяри по 4 докупи і вели цілими днями голодних і ослаблених, вели в тюрми, вели на смерть. А рани на ногах, це рани від багнетів, що ними підганяли їх мадяри, як ослаблені падали і мліли. На мій запит, як ви могли це все витерпіти, чи вас це не боліло молодий Січовик відповів: „Нас так не боліли наші рани, як незгода нашого народу".

Тут шановний професор візвав до згоди і обєднання. В імя крови і ран мучеників, українських жовнірів, ми повинні забути свої партійні, політичні і релігійні спори і стати рука в руку, рамя в рамя до праці в визволенні України спід всіх окупантів. Европа в вогні. Польща розпанахана, бо не могла удержатися, тільки тому, що вона була штучною державою. Такими штучними державами є й інші окупанти. Всі вони не мають будучини, а тільки животіють до часу.

Ми не можемо з еміґрації битися за Україну, але навіть, за словами нашого президента Рузвелта в його бесіді про невтральність, кожний нарід має право симпатизувати зо своїм матерним краєм. Маємо право на це й ми, американські громадяни українського походження.

Українці є третім народом по населенню в Европі і ми мусимо доказувати Англії, Франції, Німеччині й Америці, що доки не буде створена українська держава між Москвою і Німеччиною, в Европі спокою не буде. Ми вдячні Канаді й Америці, що дає нам спромогу мати тут свій економічний добробут і будемо все льояльні Америці, що є нашим обовязком як громадян. Але в цім самім часі нашим інтересом є також дбати і помагати інтересам наших рідних і кревних за морем. Ми не вірили й не віримо соціялістам-комуністам. Національна єдність, оце наш обовязок в часі творення нашої держави. Коли там буде литися кров за Україну, то тут треба буде жертв, і ще раз жертв. Треба буде себе представити дипльоматично і політично. Треба буде творити гідне представництво.

Згідно з заповітом того ковеня Карпатської України: нам треба єднатися! Вони дають жертви життя, а ми даймо хоч згоди і створім одну програму в інтересах нашої нації!

З відвідин европейських держав і з розмови з їх представниками видно, що нашою справою заінтересовані ці держави і дивляться тільки на те, що ми зробимо. Будьмож мудрими і йдім однодумно й одноодушно.

Так закінчив бесідник серед щирих оплесків і окликів: Слава! Переведено збірку на визвольну акцію.

Наступила півгодинна павза, в якій репортери мали розмову з бесідником.

Ще годину говорив бесідник, відповідаючи і поясняючи запити. На запит п. Яроша, чи окупанці західних наших земель большевиками політшить чи погіршить нашу справу, і чи правда, що творяться в Німеччині українські леґіони, відповідь була така, що для нас краще є, що комуністи пішли в війну і загарбають наші землі, бо світ переконається про їх захланність і заборчі пляни. Що до леґіону, то правдою є, що в Словаччині повстали леґіони робітничі з наших втікачів з під Мадярщини, подібні до американських ССС.

На запит п. Шмаґали, чи був в уряді Карпатської України який нелад і непорозуміння між ним і військом Карпатської Січі, відповідь, що нема такого уряду в світі, що був би створений в поспіху і був непомильним.

Ще дав запит п. Ярош у справі грошей, збираних тут для оборони і піддержки Карпатської Січі. Відповідь була, що всі гроші були висилані через Обєднання, на що мається посвідки.

На запит нижче підписаного, хто створив Карпатську Україну і хто віддав її мадярам, відповідь була, що Карпатська Україна повстала з волі народу, а Карпатська Січ її обороняла до останньої хвилі, борючись героїчно з чехами й мадярами, про що свідчать могили і кров на збочах наших Карпат.

На запит п. Муляра, чи ліпше нам бути з німцями чи з Москвою, що тепер загарбує наші землі, відповідь була, що ні один ні другий нам повної свободи не дасть.

Ще на запит нижче підписаного, чи можна творити українські леґіони в Америці, як це твориться в Канаді, відповідь була, що колиб Америка пішла в війну, то тоді покажеться певно, що буде можна творити в інтересах Америки.

„Не пора москалеві й ляхові служить", закінчено ці зборі, на яких мали ми честь слухати того, що говорив до нас словами рідної землі до рідних людей України.

о. Степан Мусійчук.

ЛОРІНҐ КРИСТІ,
новий посол Канади до Злучених Держав.

БУРЕВІЙ.

Буря з громами і градом перейшла минулої неділі пополудні, 2. липня, над нафтовим басейном. Вода позаливала нижче положені помешкання. Вітер позривав багато дахів з будинків і перекинув дві стодоли: Дмитра Коцюби і Михайла Здебського, який чудом оминув смерти. Найбільші шкоди заподіяла буря в селах: Рихтичі і Болехівці, де град понищив збіжжя. Крім того вітер повиривав дерева з корінням і повибивав кількасот шиб. Матеріяльні шкоди величенські.

UKRAINIAN WEEKLY

(To be concluded)

YOUTH and THE U.N.A.

BASKETBALL FOR N. Y. YOUTH

Recently organized is the New York Ukrainians' Cooperative Association, Unincorporated, an organization whose primary aim is to foster active Ukrainian participation by the youth of New York City (male and female) in social, sport, and other activities. Inasmuch as the New York Ukrainians is a non-partisan, non-sectarian, and non-political organization, participation is open to all Ukrainian-American youth 18 years old and over, living in New York City, regardless of club affiliations. There is no obligation.

The first step on the New York Ukrainians' program was the acquisition of a gym period for the sponsorship of basketball this season. One or two teams will be formed to play a game each Sunday. The teams will travel by car to play other Ukrainian teams in Pennsylvania, New Jersey, Connecticut, Deleware, Rhode Island, as well as in New York. The team will play two Sundays at home each month and two away.

It has been noticed that the girls' interest in sports in the past here in New York City has been very uninspiring, but hence with the advent of the N. Y. U. Sports Program, the girls as well as the boys will have an opportunity to play, as well as derive a lot of fun, and have a splendid chance to keep physically fit by taking part in these athletic amusements. Games with other girls' teams can be arranged.

For both men and women, the 1st practice will commence on Oct. 1st at the gym in Stuyvesant High School, 339 East 15th St., NYC, from 1—4 P. M. Bring your sneakers and gym togs.

Further information will be promptly forwarded by just writing to the writer at his home address: 328 East 15th St., N. Y. C.

MICHAEL J. PRYLUCKI,
Secretary.

OLYPHANT—At a meeting held last evening in the Concord Hall, a movement to organize the Ukrainian-American youth of Olyphant and vicinity was started. More than 100 people attended this initial gathering, at which Basil Zahayevich, an active organizer of the Ukrainian National Association, was present.

Mr. Zahayevich, who is laying the plans for the organization of the Ukrainian youth here, lectured on the advantages of fraternal organization and life insurance with the U.N.A., which is one of the largest and oldest fraternal bodies in America, founded in 1894.

Mr. Zahayevich said that this locality presents a wide open field for youth organization, and expects to have about 10,000 members enrolled and active in the new youth movement in the near future. In touching on the advantages to be gained from such fraternalization, the expert lecturer cited the athletic, social and policial possibilities, stressing that greater accomplishments can be achieved only by joint action of a well-organized people.

The Ukrainian National Association, which the lecturer represents, is a 4½-million-dollar organization with main offices located in Jersey City, N. J. It has over 450 branches scattered from coast to coast in the United States and Canada with a membership numbering more than 34,000. Twenty-five branches with about 3,000 members are located in Olyphant, Scranton, and nearby vicinity.

The U.N.A., which is recognized as being the very basis of Ukrainian life in America, paid to its members this year more than $50,000 in dividends. Its certificate valuation is 156 per cent, or a surplus of $90 for each $1,000 of insurance in force.

About one year ago, the Ukrainian National Association merged with the Concord of Olyphant Societies, of which George Chylak was president. The merger was another step in the Association's plan to unite all Ukrainians into one powerful and influential body. At present, an extensive membership drive is under way, with Mr. Zahayevich taking active part in this vicinity. Indications are that the organization will be enlarged to a great extent.

Other speakers at last night's meeting were: Onufer Zapotochny, Scranton, who opened the meeting; John Mohancho, president of the new unit, who said "...our Ukrainian youth is sorely in need of unity..."; John Fallat, Dickson City, secretary; Steve Gima, Dickson City, treasurer; George Chylak, former head of the Concord of Olyphant Societies. Also instrumental in organizing the new club were: Andrew Taras, the local organizer for the Association; Mary Pronko; John Mohancho, Sr.; Daniel Mezick; Vladimir Geeza, publisher of the **Mid-Valley Journal**; John W. Turko, local mortician.

Among those present were a number of members of St. Cyril's Choir of SS. Cyril and Methodius Greek Catholic Church.

Mr. Zahayevich, who was formerly connected with the consulates of two different European governments, promised he will return to Olyphant in the early part of October, at which time more advanced organization work will be undertaken.

(**Mid-Valley Journal**, Olyphant, Pa., September 15, 1939)

АКТОР НА ВІЙНУ.

Відомий американський фільмовий актор Майкел Брук, властиво князь Ворвик, котрий вертається до Англії на війну.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

FINDS UKRAINIANS WANT AUTONOMY

Rebirth Leader Says They Might Take Protectorate

Although the Ukrainian people are equally bitter against Nazism and Russian Communism and consider both Russia and Germany as dangerous enemies, they probably would accept a Ukrainian protectorate sponsored by the two powers as preferable to their present state of disunity, Dr. Alexander A. Granovsky, national president of the Organization for Rebirth of the Ukraine, said in an interview yesterday at Ukrainian National Home, 2522 W. 14th Street.

Dr. Granovsky, associate professor of entomology and economic zoology at the University of Minnesota, recently returned from a trip to Europe, where he confered with Ukrainian nationalist leaders in many countries.

Yesterday he addressed a meeting of 500 Ukrainian-Americans at the home, and last night he spoke at dedication ceremonies which marked the opening of the Ukranian Home of the East Side, 3161 E. 93rd Street.

Lost in the international shuffle following the Versailles Treaty, their rich land the prey of greedy nations, the Ukrainians probably have more enemies than any other European people, Dr. Granovsky said in the interview. Today, denationalized and oppressed, they will gladly turn to any power that will offer them the semblance of national autonomy. Fearing Germany, they might be induced to accept her leadership without taking leave of their national aims.

However, most Ukrainians who are able to do so, Dr. Granovsky said, will support the allied cause, and Ukrainian legions are being formed in Canada.

They are glad, he said, to see their enemy, Poland, crushed by German and Russian invasion, and they are also to see Russia revealed as a greedy nation against which the western powers must be on guard.

No peace in Europe, he asserted, will be possible without the establishment of an independent Ukraine to act as a buffer state between Germany and Russia. Ukrainian political philosophy is traditionally democratic, he said, and the reborn nation will be ready to take its place in a democratic Europe when the time comes. Meanwhile, the Ukrainians are willing to make what gains they can by playing ball with their potential enemies.

Dr. Granovsky is an American World War veteran. He saw service in France in 1918.

At the dedication ceremonies of the Ukrainian Home of the East Side, O. E. Malitsky, attorney, told more than 600 persons of Ukrainian birth or descent that they were fortunate to be in the United States and that they should be faithful to this country.

Other speakers included Rev. P. Bilon of St. Vladimir's Ukrainian Orthodox Church, 2280 W. 11th Street; John T. Bilinsky, Theodore Hrycey and Stephen Chorney, president of the home.

There were musical selections by the chorus of SS. Peter and Paul Catholic Church, and the chorus of St. Vladimir's Chuch. Other entertainment included Ukrainian folk dances. A banquet also was held as part of the opening.

"Cleveland Plain Dealer,"
Monday, September 18, 1939.)

UKRAINIAN NATIONALIST CALLS RUSSIA A WEAK NAZI ALLY

By JOHN MIHAL

Entrance of Soviet Russia as an active participant in the present European war will not change the final outcome of the conflict. That is the confident prediction today of A. A. Granovsky, professor of entomology at the University of Minnesota.

The educator, an ardent Ukrainian nationalist, came to Cleveland yesterday to attend the official opening of the new Ukrainian community home, 3161 E. 93rd Street.

Contrary to many who fear that Soviet Russia's tie-up with Germany may have formidable consequences for England and France, Professor Granovsky believes such an alliance may bring the war to a more speedy end.

He offered as justification for this believe the first hand information about internal unrest in Russia indicating that everything is not exactly right with the Communist rulers of the Soviets.

Point to Weakness

"Russia is exceedingly weak within," he said. "She beheaded her own army by purges and trials and it is doubtful if she can last more than three to six months in case of an outside conflict.

"It is a known fact," the visitor continued, "that the Russian government on several occasions could not trust issuance of bullets to its regiments. If one regiment were to practice target shooting, two or three regiments, loyal to the regime, were guarding the practicing group. Now if that is true of an active military unit, what can be said of reserves that are known for their hate of the regime?"

War and Revolution

"Historically significant also is the fact that revolutions followed or accompanied two other wars in which Russia participated. At the end of the Russo-Japanese conflict a revolution swept the vast domain; at the end of the World War a revolution brought about the collapse of the Czarist regime, and a revolution likewise will mark the end of the Communist dictatorship in Russia if she engages actively in the present war.

Asked about Russia's enormous army and her natural resources, the educator replied: "Czarist Russia also had a big army and resources, yet it fell apart like a house of cards. The same will happen to the Communist Russia."

Looks for a Free Ukraine

Dr. Granovsky firmly believes that a united and completely independent Ukrainian state will be born out of the present European chaos, indicating that the collapse of Poland is the first step in this direction.

He said that Russia's annexation of the Polish Ukraine does not change the Ukrainian nationalist aspirations.

"We will still claim our right to freedom and to a united independent Ukrainian state which would bring together all the Ukrainian people now scattered in Russia, Poland, Hungary and Rumania. No permanent peace can be had in Europe until this is accomplished."

Sept. 18, 1939.)
("Cleveland News,"

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

В середу, 20 вересня 1939. р. помер у Палмертоні, Па., член Бр. св. О. Николая, від. 369. У. Н. Союзу,

МИХАЙЛО БОГДАН.

Походив зо села Золота Лінь, з Великої України. Прожив всего 50 років. Вступив до відділу 369. У. Н. Союзу 23. серпня 1938. року.

Похорон відбудеться в суботу, 23. вересня, в 9. годині рано.

Вічна Йому память!

Михайло Куба, секр.

У Рочестері, Ню Йорк, помер 15. вересня 1939 довголітній член Товариства Вільних Козаків і У. Н. Союзу,

ПЕТРО СИНИШИН.

Походив з повіту Рогатин, Галичина. До Америки прибув в 1912 році. До У. Н. Союзу вступив 1923. року. Прожив 56 літ.

Полишив в галичині жену Настю, сина Михайла й дочку Параньку.

Похорон відбувся 17 вересня з церкви св. Йосафата. Товариство Вільних Козаків відпровадило Його на вічний спочинок.

Хай земля буде Йому легкою!

В. Іванців, секр.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(87)

Кожного ранку вивозили всіх вязнів на роботи. Але Тарзан цілий день оставався в тюрмі, прикутий ланцюхом до стовпа. Всяке унизнення було для Тарзана нестерпне; до того бути прикованим ланцюхом — справляло йому неймовірні терпіння. Та він того не давав по собі пізнати. Зо стисненими устами зносив біль.

Та при тім у його душі бушували ріжні почування. Його огортала велика лють, коли бачив, як сторожі брутально побивали вязнів. „Пощо так мучити людей?" — дивувався Тарзан. Ці тортури змоглись тоді, коли трьом вязням вдалось утекти. За те сторожі мстились на інших, цілком невинуватих вязнях.

Одного ранку сторож з ланцюхом у руках підійшов до вязнів і закликав по імені Вальтора. Коли Вальтор виступив, сторож злідливо заговорив: „Ось тут я маю дарунок для тебе". Шляхотний Вальтор не оборонявся, тільки спокійно приняв ланцюх, який заковано йому на шиї й одним кінцем прикріплено до стовпа.

Коли робота була скінчена, Вальтор запитав: „Чому я маю завдячувати таку велику честь від Фороса?" „Не від Фороса, тільки від Менофри", завважив сторож, а далі додав: „Тепер Менофра панує, а не Форос. Це вона звеліла закувати тебе. Завтра ти і цей дикий чоловік згинете на арені від дикого слона".